

Høring i Energi- og miljøkomiteen 9. november 2023 om Meld. St. 26 (2022-2023) *Klima i endring – sammen om et klimarobust samfunn*

Norsk Vann ønsker å bidra til et klimarobust samfunn ved å fokusere på håndtering av overvann. Vi peker nok en gang på behovet for en helhetlig vanntjenestelov som regulerer kommuners ansvar for å levere tjenester, herunder å avlede overvann.

For mye vann, for lite vann og forurenset vann

Klimaendringene fører med seg mange nye utfordringer som berører de samfunnskritiske vann- og avløpstjenestene som våre medlemmer i vannbransjen leverer til innbyggere og næringsliv. I det følgende vil vi primært adressere utfordringen med å håndtere store mengder overvann som følge av styrtregn og snøsmelting. Først vil vi likevel si litt om hvilke konsekvenser et endret klima har for vann- og avløpstjenestene.

Avløpsledninger skal primært transportere vann fra husholdninger og næringsliv til renseanleggene. De er ikke dimensjonert for å ta imot de økende mengdene overvann, som er en følge både av at vi bygger tettere og opplever hyppigere ekstremvær. Når store mengder overvann fra blant annet taknedløp og vegsluk føres til og overbelaster fellesledninger for avløpsvann og overvann, vil urensset vann gå i planlagte overløp og forurense det lokale vannmiljøet. Vannet vil i tillegg kunne presses tilbake gjennom baderomssluk og toaletter, der det skaper både helsemessige og praktiske utfordringer for huseierne. Alt dette erfarte mange under Hans.

Styrtregn bidrar til at vann fra veier og andre urbane flater vasker med seg miljøgifter, mikroplast og næringsstoffer som fosfor og nitrogen. I separate overvannsledninger kan vannet ta med seg forurensning direkte ut i vannmiljøet. Sand fra gatesandfang fører med seg miljøgifter og annen forurensning og skaper driftsproblemer for avløpsanleggene. For å redusere faren for at forurensning føres ut i vannmiljøet, er det behov for tydeligere krav til tømning av sandfangene. Det er positivt at Klima- og miljødepartementet vil sende nye regler om etablering, tømning og vedlikehold av sandfang på høring.

Mer nedbør fører til økt erosjon. Både høyere vanntemperatur og økt erosjon kan utløse behov for flere beskyttelsestiltak rundt drikkevannskildene og nye rensetiltak for både drikkevann og avløpsvann.

Tørkeperioder er også utfordrende for vanntjenestene. Mangel på drikkevann krever en forhåndsbestemt prioritering av ulike brukerinteresser. Kommunene mangler et regelverk som gir mulighet til å håndheve restriksjoner på vannforbruket overfor de som mottar tjenestene.

Vi vil også nevne at havnivåstigningen fører til inntrengning av saltvann i lavtliggende vann- og avløpsanlegg og skaper dermed nye utfordringer for driften av anleggene.

Åpne flomveger gjennom etablerte områder

Å planlegge, etablere, drifte og vedlikeholde gjennomgående flomveier hvor vannet kan få tilstrekkelig plass, er et viktig tiltak for å forebygge skader. Det er vanskelig å tenke seg at andre enn kommunen kan påta seg denne tid- og kostnadskreven oppgaven.

Mange kommuner savner føringer fra staten om hvilket ansvar de skal ta og hvordan de skal finansiere denne nye oppgaven. I tillegg bør staten avklare hvilket erstatningsansvar den som etablerer tiltak bør ha når skadene likevel inntreffer. For skadene vil fortsatt komme.

Finansiering av forebyggende tiltak

I motsetning til våre naboland, har ikke Norge regulert hvilke vann- og avløpstjenester kommunene skal levere til innbyggere og næringsliv. De fleste av oss betaler vann- og avløpsgebyr, uten å vite om tjenesten også inkluderer å få avledet overvannet. Samtidig antyder kommunene at så mye som 25-40% av gebyret allerede i dag er knyttet til å håndtere overvann.

Gebyrbestemmelsene har stått så og si uendret siden de ble fastsatt i vass- og avløpsanleggslova (den gang vass- og kloakkavgiftslova) for 50 år siden. Samtidig har behovene den skal løse endret seg. Den eneste omtalen av overvann i forarbeidene til loven, som ble skrevet på 60- og 70-tallet, er knyttet til overvann i fellesledninger. Det ble ikke diskutert hvilken «overvannstjeneste» som skulle kunne finansieres gjennom gebyr.

I dag jobber kommuner med å få overvannet ut av avløpsledningene, siden overvann både fører til overløp ut i vannmiljøet og til stor belastning på renseanleggene. Overvannet ledes derfor heller på overflaten eller i egne ledninger direkte ut i vannmiljøet. Dette medfører nye utfordringer hvis vannet er forurenset og fordi det kan havne på avveie.

Dagens vann- og avløpsgebyr gir ikke kommunen mulighet til å stimulere abonnentene til å håndtere normalregnet på egen grunn og avlede styrtregnet på overflaten, fremfor å la det gå ned i de kommunale ledningene. Kommunene kan ikke beregne gebyret etter hvor stor grad abonnentene mottar en «overvannstjeneste». En mer rettferdig løsning vil være å splitte avløpsgebyret, slik at størrelsen kan justeres ut fra hvor mye overvann abonnenten fører til ledningen.

Åpne flomveger som leder de store regnskylleene trygt gjennom tettbygde områder krever til dels svært inngripende og kostbare tiltak, fordi hver kvadratmeter allerede er beslaglagt til andre formål. Samtidig er alternativet dyrere. Miljødirektoratet skriver at avløpsgebyret bare kan dekke utgifter til overvannsanlegg som avlaster etablerte avløpsledninger. Gebyret kan følgelig i begrenset grad brukes til å dekke utgifter til å etablere flomveier eller andre anlegg for å håndtere overvann på overflaten. I hvilken utstrekning tjenesten også skal omfatte trygge flomveier bør avklares i en helhetlig vanntjenestelov.

Når kommuner må finansiere planlegging, etablering, drift og vedlikehold av flomveier over det ordinære kommunebudsjettet, går klimatilpasningen saktere enn det burde. Det er derfor behov for en ekstern finansiering. En finansieringskilde kan være en egen klimaavgift, som kommunene kan bruke til å sikre bygninger og infrastruktur mot overvann, oversvømmelser fra byvassdrag, havnivåstigning og stormflo. Vi ser frem til regjeringens forslag om hvordan dette bør løses.

Ansvar for skader

Det objektive ansvaret for skader som forurensningsloven plasserer hos den som eier et avløpsanlegg (som inkluderer overvannsanlegg) bidrar trolig til at kommuner og private vegrer seg for å etablere og eie anleggene. Det er svært uheldig at dagens regelverk pålegger den som etablerer et overvannsanlegg et utvidet erstatningsansvar for skader som oppstår, selv når eieren har opptrådt aktsomt. Dette blir særlig problematisk når årsaken i stor grad er klimaendringer og en statlig initiert fortettingspolitikk.

Dagens regelverk bidrar til at viktige forebyggende tiltak, til relativt sett lave kostnader, ikke blir iverksatt. Konsekvensen er at samfunnet får store utgifter til opprydding og reparasjon etter styrtregn og snøsmelting. Vi er glade for at regjeringen endelig varsler at Klima- og miljødepartementet vil utrede behovet for endringer i forurensningslovens regler om ansvar for skade forårsaket av avløpsanlegg.

Utredningene må følges opp med lovendringer

Kommunal- og distriktsdepartementet har utredet og fulgt opp forslagene i NOU 2015:16 til endringer i plan- og bygningsloven. Klima- og miljødepartementet ser ikke ut til å ha prioritert oppfølgingen like høyt. Vi er

svært bekymret for ytterligere forsinkelser i endringer i regelverket som burde vært på plass for lenge siden. Vi forutsetter derfor at arbeidet gis tilstrekkelig fremdrift og prioritet

---